

3. Проведення польових робіт з теми дослідження, пошук даних у відповідній літературі та Інтернет, анкетування, інтерв'ювання експертів.

4. Підготовка доповіді та презентації для студентської конференції. Виступ і публікування тез. Визначення переможців.

5. Розробка веб-сайту з теми дослідження, що відповідає вимогам до змісту та оформлення веб-ресурсів.

У 2013-2014 навчальному році було вперше проведено конференцію з семестрових завдань. За матеріалами конференції опубліковано збірник тез. Конференція, як форма навчання, виявилася ефективною, що підтверджується якістю виконаних завдань та відгуками студентів. Перемогли проекти: «Віртуальний туризм у Криму. Реалії та перспективи» (1 місце), «Система безпечного пересування для людей з особливими потребами у м. Сімферополі» (2 місце), «Стан екстремального туризму у Бахчисарайському районі» (3 місце).

До завдань навчання курсу «Мова HTML. Розробка веб-сторінок» не належить формування професійних компетентностей у галузі веб-програмування. Це прерогатива інших спеціальностей. Однак за умови якісного виконання лабораторних робіт на розглянуті теми майбутні фахівці сфери туризму отримають пропедевтичні знання, вміння та навички, за допомогою яких можна вирішувати ціле коло питань:

- створення простих веб-сторінок засобами HTML та CSS;
- свідоме й активне самонавчання в галузі проектування складних веб-ресурсів на підставі знань, які отримано під час виконання лабораторних робіт та використання довідкових матеріалів;
- оцінка валідності веб-сторінок з точки зору оформлення та наповнення;
- розробка вимог до замовлень на проектування функціональних веб-сторінок об'єктів туристичної індустрії;
- підтримка розроблених веб-ресурсів в режимах веб-інтерфейсу та програмного коду сторінки.

Крім того, вивчення будь-якої мови програмування (зокрема, мови розмітки гіпертексту HTML) сприяє розвитку логічного мислення, що найкращим чином позначається на плануванні студентами власної навчальної діяльності.

За матеріалами курсу опубліковано навчально-методичний посібник [6]. Курс лекцій і лабораторних робіт впроваджений у процес навчання студентів географічного факультету ТНУ. Дистанційний курс (на основі віртуальної навчальної системи Moodle) розміщений на сайті дистанційного навчання ТНУ (режим доступу: dlc.crimea.edu).

Планується розробка елективних навчальних курсів з веб-програмування для тих студентів напряму підготовки «туризм», які бажають підвищити свій рівень у галузі створення професійних веб-ресурсів.

Список використаних джерел

1. Складова галузевого стандарту вищої освіти. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за напрямом 0504 «Туризм», фахове спрямування 6.050400 «Туризм» / Міністерство освіти і науки України (МОН). Стандарт № 476 від 14.06.2004.

2. Федеральний державний освітній стандарт вищого професійного освіти по напрямку підготовки 100400 «Туризм» / Міністерство освіти і науки Російської Федерації. Стандарт №489 от 28.10.2009.

3. Информационные технологии управления в туризме : учебное пособие / А. Д. Чудновский, М.А. Жукова. – М. : КНОРУС, 2006. – 104 с.

4. Информационные технологии в социально-культурном сервисе и туризме : Методические указания и задания к лабораторным работам / Сост. О. Д. Дашковская; Яросл. гос. ун-т. – Ярославль, 2007. – 44 с.

5. Интернет-технологии в туризме : учебное пособие / Н. Н. Шаховалов. – АлтГАКИ, кафедра информатики. – Барнаул : Изд-во АлтГАКИ, 2007. – 251 с.

6. Косова Е. А. Информационные системы и технологии. Язык HTML. Разработка веб-страниц : Сборник лабораторных работ / Е. А. Косова ; Мин. образования и науки Украины, ТНУ им. В. И. Вернадского, Каф. прикладной математики. – Симферополь, 2014. – 60 с.

Ніколаєв К.Д.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Методичні особливості використання дистанційних освітніх технологій при підвищенні кваліфікації менеджерів туристичного бізнесу

Повсякденна практика переконливо доводить, що успішність роботи менеджера туристичного бізнесу на сьогоднішній день великою мірою залежить від того, наскільки фахова кваліфікація спеціаліста туристичної галузі відповідає вимогам реальності. Особливо важливим є розвиток у менеджера туристичної галузі світоглядних представлень, поглядів і переконань в галузі фахової

діяльності та відповідного самовизначення себе як спеціаліста з характерним набором професійних компетентностей. Все це свідчить про те, що проблема підвищення професійної кваліфікації працівників туристичної галузі є актуальною як для туристичної галузі, так і для сучасної системи перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців цієї галузі.

Безперервне підвищення кваліфікації персоналу - важлива частина управління інтелектуальним капіталом. Наразі дана проблема немає врегулювання на рівні держави. У зв'язку з цим в Інституті перепідготовки та підвищення кваліфікації Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова активно розробляється концепція створення системи дистанційної освіти для підвищення кваліфікації фахівців, впровадження якої поліпшить якість та ефективність підвищення кваліфікації менеджерів туристичної галузі з максимальною економією часу і коштів.

Навчальний курс за напрямом «Менеджмент туристичного бізнесу» направлений на формування у майбутніх фахівців даної сфери та працівників туристичної галузі знань, умінь та навичок управлінської роботи в готельному, курортному та туристичному бізнесі. Предметом вивчення є загальні закономірності, принципи формування, функціонування та розвитку системи управління підприємством готельного, курортного та туристичного сервісу; управлінські відносини в туризмі.

Необхідною умовою фахової компетентності спеціаліста туристичної галузі на сьогоднішній день є постійне підтримання і підвищення фахового та інтелектуального рівня. Цей процес повинен бути безперервним. У зв'язку з цим особливу значимість отримують проблеми організації ефективної дистанційної освіти.

На думку більшості дослідників, які займаються проблемами дистанційного навчання – під дистанційною освітою слід розуміти нову форму навчання, що базується на застосуванні широкого спектру традиційних і нових інформаційних технологій, а також технічних засобів, які використовуються для доступу до навчального матеріалу, його самостійного вивчення, діалогового обміну між слухачами і викладачами, і яка, в загальному випадку, не критична до їх розташування в просторі і часі. Разом з тим ця нова специфічна методична система навчання має той же компонентний склад, що і будь-яка система навчання: цілі, обумовлені соціальним замовленням, зміст, що відповідає програмам для конкретного типу навчального закладу, методи, організаційні форми і засоби навчання. Порівняно з традиційним основною відмінністю дистанційного навчання є те, що головна опора робиться на самостійну роботу слухачів курсів підвищення кваліфікації. Для забезпечення ефективності дистанційного навчання та якості підвищення кваліфікації фахівців туристичної галузі необхідно, щоб особливості організації освітнього процесу та управління ним відповідали мотиваційній сфері, на основі чого можна було б актуалізувати когнітивні, виконавські функції та параметри мотиваційної сфери слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Відзначимо важливі відмінності в когнітивній сфері дорослої людини. Когнітивна структура дорослої людини є цільною, більш зрілою, ніж аналогічна структура дитини. Дорослий є цілеспрямованішим, ніж студент, більшою мірою здатний контролювати процес навчання, планувати свою самостійну навчальну діяльність. У дорослого пізнавальна мотивація тісно пов'язана з професійними потребами. Дорослий цінує можливість свободи вибору змісту, форм подання та рівня складності навчального матеріалу. Добре уявляючи, які знання можуть знадобитися в професійній діяльності, дорослий обирає власну навчальну траєкторію. Емоційна сфера дорослого більш стійка і відрізняється довільністю. Тому дорослий легше справляється із обмеженим контактом між викладачем і слухачем. Дорослі пред'являють підвищені вимоги до особистості викладача, стилю навчання і відношенню викладача до них. Когнітивна сфера дорослого характеризується можливістю абстрагування і використання практичного інтелекту, сформованого на основі життєвого досвіду. При самоосвіті за допомогою комп'ютерних мереж, як правило, використовується кілька джерел навчальних матеріалів. Проте дані, наявні в різних джерелах, можуть не співпадати або мати кардинально протилежний зміст. Дорослий здатен аналізувати і зіставляти суперечливі дані на один і той самий предмет. Дорослі мають вищий рівень функціонального розвитку в результаті трудової діяльності. Період дорослості є найбільш продуктивним щодо вищих досягнень інтелекту. У зв'язку з високим рівнем інтелектуальної та творчої активності слухачів курсів підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання, пов'язаної з віковими особливостями, більшість з них здатні до досягнення досить високих результатів в навчанні.

Для здійснення дистанційного навчання передбачається широке використання інформаційних освітніх технологій. Використання інформаційних технологій в освітньому середовищі змінює насамперед характер, місце і методи діяльності викладачів та слухачів курсів, а також співвідношення дидактичних функцій в освітній системі. Крім того, існує ускладнення програм і методик навчання різних дисциплін і видозміна методів і форм проведення занять. Таким чином, можна стверджувати, що в процесі організації дистанційної форми навчання для курсів підвищення

кваліфікації складається нова модель навчання, у якій викладач спілкується із слухачем за допомогою засобів інформаційних технологій.

Головною відмінною рисою використання комп'ютерів в навчальному процесі за дистанційною формою є перерозподіл потоків повідомлень на занятті. Діалог викладача із слухачем опосередкований комп'ютером індивідуально для кожного користувача. Причому слухач курсів перетворюється тим самим у активного учасника освітнього процесу.

Перехід до комп'ютеризації навчального процесу передбачає розробку відповідних педагогічних систем, відповідного змісту, засобів, методів, організаційних форм, що покладаються в основу методичних систем навчання із застосуванням інформаційних технологій. Як свідчить практика навчання із застосуванням інформаційних технологій, основоположними залишаються дидактичні принципи, які властиві традиційній системі навчання. Разом з тим існує ряд принципів, які орієнтовані на специфіку навчання із застосуванням комп'ютерів. До таких специфічних принципів можна віднести:

- педагогічної доцільності застосування інформаційних технологій в навчанні;
- комплексний підхід до застосування інформаційних технологій в навчальному процесі;
- первинності психолого-педагогічного і вторинності технічного та програмного підходу до процесу навчання.

Застосування інформаційних технологій в процесі навчання не виключає використання традиційних методів, ефективним є лише поєднання їх, причому при ретельному обліку застосування тих і інших в кожному конкретному випадку. Однак комплексність підходу передбачає не тільки кількість, але й відповідність змісту матеріалу, що вивчається. Важливими також є внутрішні взаємозв'язки всіх методів навчання.

Діалог із слухачами курсів підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання здійснюється двома способами:

- традиційний спосіб – в навчальному програмному забезпеченні акумулюється деякий навчальний матеріал, що опрацьовується слухачем за досить жорстким сценарієм. Цей підхід будується в межах традиційної педагогічної парадигми.

- альтернативний спосіб – коли слухач курсів сам, виходячи з власних потреб, опираючись на свій досвід і знання, звертається до деякої системи інформаційних ресурсів як до джерела певних відомостей. За даного підходу, на відміну від традиційного, слухачеві доводиться діяти в ситуації невизначеності, плюралістичного відношення до знання, що є актуальним в сучасних умовах.

Для найбільш підготовлених слухачів, які володіють навичками систематизації, визначення головного, освітній процес організовується переважно альтернативним способом.

Відмінності в задачах і змісті навчальної діяльності менеджерів туристичного бізнесу породжують і відмінності в психологічних механізмах засвоєння відповідних знань, умінь і навичок. Проходячи курси підвищення кваліфікації з організації туристичного бізнесу, менеджер не тільки думає, міркує, аналізує, але й виконує практичні дії. Процес і результати специфічної діяльності вимагають особливих властивостей характеру, темпераменту, життєвого досвіду. Індивідуалізувати навчальний процес в сучасних умовах можна тільки на основі широкого використання інформаційних освітніх технологій.

Проаналізувавши існуючі на сьогодні педагогічні методи і технології, можна зробити висновок, що найбільш прийнятними методами й технологіями навчання для підвищення кваліфікації менеджерів туристичного бізнесу є різнорівневе, модульно-рейтингове навчання і навчання у співпраці. Різнорівневе навчання реалізується шляхом диференціювання рівнів засвоєння навчального матеріалу. Різнорівневе навчання можна організувати і за допомогою традиційних методик навчання, проте широке використання інформаційних технологій дозволяє максимально диференціювати освітній процес.

Модульно-рейтингове навчання базується на таких основних положеннях.

- 1) стискання навчальних повідомлень шляхом узагальнення, укрупнення, систематизації знань;
- 2) модульність: навчальний модуль – це фрагмент змісту курсу разом з навчальними матеріалами, планована одиниця навчальної діяльності, що допомагає досягти чітко визначених цілей;
- 3) рейтингове оцінювання знань, умінь і навичок, сформованих у слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Аналіз змісту курсів дистанційного навчання, представлених в мережі Інтернет [2,3,4,5], а також практика створення курсів дистанційного навчання в Інституті перепідготовки та підвищення кваліфікації НПУ імені М.П. Драгоманова підтверджують, що вимоги до подання навчальних матеріалів в курсах дистанційного навчання значно вищі порівняно з аналогічними вимогами до курсів підвищення кваліфікації за традиційними методиками навчання.

Враховавши всі вимоги, нами була розроблена та впроваджена програма курсів підвищення кваліфікації менеджерів туристичного бізнесу. Програма має модульну структуру (таблиця 1).

Таблиця 1

Програма курсу підвищення кваліфікації менеджерів туристичної діяльності

№ п/п	Змістовні модулі	Кількість годин		
		Всього:	з них:	
			Аудиторні	Самостійна робота
1.	ТУРИЗМ ЯК СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ	12	6	6
1.1.	Основні поняття та визначення туризму як виду діяльності		2	2
1.2.	Туризм як галузь національної економіки		2	2
1.3.	Основні поняття складових туризму		1	1
1.4.	Досвід організації туризму в зарубіжних країнах. Види туристичних організацій		1	1
2.	ТУРИЗМОЗНАВСТВО	12	6	6
2.1.	Теоретичні засади та основні поняття туризмознавства		2	2
2.2.	Ознаки та основні елементи туристичної подорожі.		2	2
2.3.	Географія туризму України. Чинники розвитку туристичної діяльності		1	1
2.4.	Туристичні ресурси. Оцінка туристично-рекреаційних ресурсів України		1	1
3.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	16	8	8
3.1.	Джерела правового регулювання туристичної діяльності України. Закон України «Про туризм».		2	2
3.2.	Міжнародно-правове регулювання туризму		2	2
3.3.	Правові основи реалізації туристичного продукту		2	2
3.4.	Угоди про туристичне обслуговування: порядок оформлення та заключення.		2	2
4.	УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНФРАСТРУКТУРИ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ	32	16	16
4.1.	Аналіз основних чинників формування і функціонування туристичного ринку		4	4
4.2.	Стратегічне управління розвитком інфраструктури туристичної індустрії		4	4
4.3.	Туристичний продукт. Види туристичного продукту		4	4

№ п/п	Змістовні модулі	Кількість годин		
		Всього:	з них:	
			Аудиторні	Самостійна робота
4.4.	Формування туристичного продукту та його просування на ринку		2	2
4.5.	Ціноутворення туристичного продукту		2	2
5.	МЕНЕДЖМЕНТ У ТУРИЗМІ	32	16	16
5.1.	Менеджмент туристичного підприємства		4	4
5.2.	Порядок створення туристичного підприємства та організація його діяльності		4	4
5.3.	Планування діяльності та стратегія економічного розвитку підприємств туризму		4	4
5.4	Менеджмент персоналу туристичної організації. Роль персоналу в покращенні туристичних послуг		4	4
6.	МАРКЕТИНГ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ	16	8	8
6.1.	Маркетингова діяльність туристичної фірми		4	4
6.2.	Реклама та формування попиту на туристичні послуги		2	2
6.3.	Виставкова діяльність у туристичному бізнесі		2	2
7.	ОСНОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	24	12	12
7.1.	Сталий туризм: основні передумови, концепції та стратегії		4	4
7.2.	Показники сталого розвитку туризму		4	4
7.3.	Екологізація туристичної діяльності		4	4
Разом з КУРСУ		144	72	72

Впровадження та апробація курсу проводилась протягом чотирирічного періоду, матеріали курсу були розміщені на сайті "Післядипломна освіта" Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації у групах – МТБ – 1.11, 2.11, 3.11, МТБ – 1.12, 2.13, МТБ – 1.13, 2.13, 3.13, МТБ – 1.14.

Навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій все більше поширюється в сфері вищої і післядипломної освіти, в різноманітних програмах підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки. Крім вирішення основних навчальних завдань, таких як оволодіння певними знаннями і вміннями, навчання із застосуванням інформаційних технологій націлене на розвиток уміння працювати в колективі в процесі спільної пізнавальної діяльності, розвивати критичне мислення і одночасно – толерантності та поваги до інших слухачів.

Аналіз існуючих методик і технологій навчання, а також досвід дистанційного навчання працівників туристичного бізнесу, дає підстави для висновку, що найбільш прийнятними методами і технологіями навчання для фахівців туристичної галузі є різноманітне, модульно-рейтингове навчання, а також навчання у співпраці. До такого висновку ми дійшли, розробляючи методику підвищення кваліфікації менеджерів туристичного бізнесу за дистанційною формою навчання на основі інформаційних освітніх технологій.

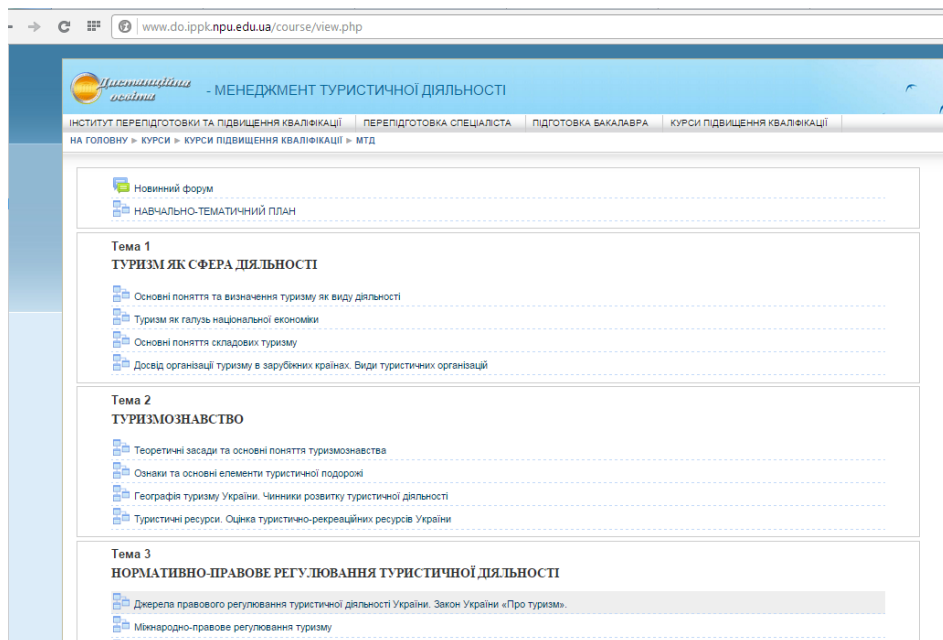

Рис. 1. Сайт Післядипломна освіта Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації НПУ імені М.П. Драгоманова

Знання, набуті в процесі дистанційного навчання, менеджери туристичного бізнесу паралельно апробували у своїй практичній діяльності на базі туристичних агентств. Крім того відкритий характер побудови освітнього процесу дозволяє кожному слухачеві курсів максимально індивідуалізувати власну освітню траєкторію та набути саме той комплекс фахових компетентностей, який необхідний на кожному конкретному місці працівника туристичної галузі.

Список використаних джерел

1. Сайт Післядипломна освіта Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації НПУ імені М.П. Драгоманова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.do.ipk.npu.edu.ua/course/view.php?id=50>
2. Проблемна Лабораторія Дистанційного Навчання Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://users.kpi.kharkov.ua/lre>
3. Українська Система Дистанційного Навчання - UDL System [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.udl.org.ua/>
4. Сервер дистанційного навчання Київського Інституту Інвестиційного Менеджменту (КІІМ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://srv.kimi.kiev.ua/DISTANT/uindex.html>
5. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія / [М.Л. Смутьсон, Ю.І. Машбиць, М.І. Жалдак та ін.] ; за ред. М.Л. Смутьсон. - Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. - 240 с.
6. Колин К.К. Фундаментальные основы информатики: социальная информатика: Учеб. пособие – М.: Деловая книга, 2004.
7. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: Питер, 2002.
8. Психология человека от рождения до смерти. Психологический атлас человека / Под ред. А.А. Реана. – СПб.: Прайм ЕВРОЗНАК, 2007.
9. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. – К.: Академвидав, 2006.
10. Толочек В.А. Современная психология труда. – СПб.: Питер, 2008.
11. Ніколаєв К.Д. Сучасні підходи до визначення поняття «туризм екологічний» // Зб. наук. праць НПУ імені М.П. Драгоманова. – К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. Випуск 24. – С. 27-35.
12. Ісасенко В.М., Ніколаєв К.Д., Білявський Г.О., Бабікова К.О., Смирнов І.Г. Розвиток туризму в Україні та його класифікації. – Навч.-мет. Посібник. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова. 2011. – 101 с.